

cia), per Riniero Zeno; *Per la cacciata di don Ugo Moncada*, (esbrina si, en 1516, al morir el rey Catòlich devia encarregar-se del govern de Sicília el Gran Justicier y no el Virey), per C. Corso. En *Atti della R. Accademia di Scienze morali e politiche di Napoli*, de 1909, ha tractat el Dott. Romuald Trifone d'*Alcuni caratteri dell'antica legislazione del Regno delle due Sicilie*, hon parla de les pragmàtiques del període de la dominació catalana. Té també més caràcter històric que arqueològic l'estudi publicat en la *Rassegna Nazionale*, de Florencia, en 1909, per L. Ozzola, *L'arte spagnuola nella pittura siciliana del sec. XV*, hon procura presentar la influencia desde el segle XIVe a Sicília de l'art català, prenent peu dels Cuatrecentistes d'En Sanpere y Miquel, fins al punt de creure que el «pentittico» del Museu de Siracusa es una manifestació de l'estil den Borrasà, influencia que nega En Maugeri al fer la recensió del treball de l'Ozzola. En l'*Archivio Storico Sardo* hi ha tres treballs que ns interessin: *Notes històriques de Sardenya anteriors a la dominació catalana*, per J. Miret y Sans, que es el primer article històric que s'ha insertat en llengua catalana en un dels *Archivios* italians. Abans de la fundació del *Archivio Storico Sardo*, publicaven a Caller un modest periòdic titulat *La Piccola Revista* y en el nombre de 15 abril 1899 hi insertaren un petit article den F. Carreras Candi *L'inventari del castell d'Aiguafreda del segle XIVe*; aquest fou el primer treball d'erudició imprès a Sardenya en llengua catalana y degut a un historiògraf català després de la perdua de la nostra dominació. Els altres dos treballs publicats en *Archivio Storico Sardo*, a que havem fet referencia son *Vescovi di Ottana e di Alghero*, per Sebastiano Pintus, episcopologi que conté diferents prelats catalans com Guillem Cassador, Antioch Nin y Vicens Agustí Claveria, dels segles XVIe y XVIIe y *Per la storia delle Università Sarde*, per Alessandro Lattes, hon tracta dels orígens de les universitats de Caller y Sàsser en el segle XVIe y copia documents catalans del parlament de 1543. Documents referents a la dominació espanyola conté també el llibret del Dott. G. Zanghi, *Statuti della città di Caltagirone nel secolo XVI*, publicat en dita localitat en 1909. Es del professor F. Vivonet l'article *La Sardegna negli archivi e nelle biblioteche della Spagna*, en *Miscellanea di Storia italiana*. En l'*Archivio Storico per le provincie Napoletane*, de 1909, hi ha sortit *Il popolo di Napoli dal 1495 al 1522*, per M. Schipa, y *Il vesilio de Lepanto*, per P. Fedele. Tres articles devem també apuntar de l'*Archivio Storico Lombardo*: *Mercanti milanesi in Spagna nel 400*, *Un portolano sconosciuto eseguito in Milano nel sec. XVI*, y *Schema di un tentato accordo tra Al fonso d'Aragona e Francesco Sforza nel 1442*, per Nicola Ferorelli. Finalment en *Rendiconti della R. Accademia dei Lincei*, de 1910, ha publicat M. Pais *Nuove osservazione a proposito del decreto de Gn. Pompeo etalone sulla cittadinanza romana dei cavalieri ispani*. Ademés, devem a la col·laboració italiana un interessantíssim treball de Giovanni Livi, *Dall'archivio di Francesco Datini, mercante pratese* (Florencia, 1910), que es un suplement o ampliació de l'obra de Guasti *Lettere di un notaro a un mercante del secolo XIV* y que conté molt notables notícies del comerç a les darreries del citat segle y primeria del següent entre Catalunya y Italia.

De la col·laboració alemana devem mencionar com treball relacionat ab la nostra historia el de K. Lehmann *Sobre l'història dels Barcas, passatge dels Alps per Hannibal*, insertat en *Klio. Beiträge zur alten Geschichte*, any 1909.

Pot encare tenir interès en més petita escala per nosaltres el llibre de Maurici H. Harris *History of the medieval Jews, from the Moslem conquest of Spain to the discovery of America*, (New-York 1907).

Bibliografia

WILLIAM MILLER.—*Ἱστορία τῆς Φραγκοκρατίας ἐν Ἑλλάδι (1204-1566) Μετάφρασις Σπυρ. Π. Λαμπροῦ μετὰ προσθήκων καὶ ἐπιτιλώσεων. Ἐν Ἀθήναις. — Ἑλληνικὴ ἐκδοτικὴ εἰσαγγελία. — 1909-1910. — Dos volums en 4.^t de 483 y 493 págs. respectivament.*

L'interessant historia de la Grecia franca, *The Latins in the Levant*, de W. Miller, publicada en Londres en 1908, y de la qual ens ocuparem en l'ANUARI de 1908, ha rebut importants aments en les acurades edició y traducció gregues, que han vist la llum a Atenes darrerament, de l'eminent professor atenes Spyr. P. Lambrós, aments deguts a l'autor y al traductor. En la part referent a la dominació catalana, caps. 8, 9 y 10 del volum primer, un y altre han afegit curioses notícies tretes dels treballs publicats per el Sr. Rubió y Lluch en l'ANUARI de 1907, y en els *Documents pera l'Història de la cultura catalana mig-eval*. Les notes que pel seu compte ha posat el prof. Lambrós son molt nombroses y interessants, y el text dels dos

volums va enriquit ademés ab una riquíssima serie de grabats de personatges, llochs y monuments, que figuren en aquella època. Per últim, clou el segon volum una bibliografia més completa encara que la donada pel Sr. Miller, de les obres referents a l'història de la dominació franca a Grecia. — R.

Νέος Ἑλληνομνήμων. — Tomo VI, Septembre 1909, págs. 317-322. (Revista dirigida y escrita pel prof. Spyr. P. Lambrós.)

Τὸ Ἅγιον ὄρος καὶ οἱ Καταλώνιοι. — Tracta en aquest article de la estada de la Companyia catalana en la península de Cassandria (1307-1308) y dels seus atacs contra 'ls monestirs del Mont Athos. Per la importància que té pera aquest episodi reproduïx la lletra dirigida per Jaume II a Arnau de Vilanova, qui's va interessar per la sort de dits monestirs, publicada en els *Documents pera l'Història de la cultura catalana mig-èval*, Vol. I, 1908, pl. 45. Es l'única contribució verament nova que 'l director de la revista afegeix a la història d'aquell obscur y interessant període, però ilustra ab sa reconeguda competència 'l nostre document, qual contingut adquireix després del comentari del Sr. Lambrós, major relleu y interès. — R.

ΝΙΚΟΣ Α. ΒΕΙΣ. — Συμβολή εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν μονῶν τῶν Μετεώρων. — (Contribució a la història dels monestirs dels Meteors. — Article publicat en la Βυζαντις, Revista d'estudis bisantins d'Atenes, t. I, núms. 2 y 3, 1909, p. 190-332).

Una de les principals y més antigues fonts de l'història dels famosos monestirs dels Meteors, els més extraordinaris y fantàstichs monuments de la Grecia mig-èval, es la *Vida y el ofici de sant Athanasi*, ermità de dits Meteors, impresa en grech a Venècia en 1788. Molts viatgers y investigadors occidentals, tals com el suech Björnsthål, el primer de tots, en 1783, Curzon, Heurzey, Kopf y altres s'han ocupat després d'aquesta maravel·la, y entre els grechs cal citar els noms de Georgiadis, Balomenos, Rammidis, Christobasilis, Neroutzos, Giannópulos, Lambrós y molts més. La estada de molts mesos en els anys 1908 y 1909, en dits convents, del nostre ilustrat amic, Nicolau A. Beis, enviat allà per encàrrech de la Societat Bisantina d'Atenes, per la Reyal Academia de Ciències de Munich, y del Govern grech, li han permès fer una recerca y despulla completa científica y paleogràfica de les seves biblioteques y arxius, que ha donat per resultat el descobriment d'importants materials històrichs, y textos antichs allà recòndits, dels quals ne publica vint y set en el treball de la *Revista bisantina*, que estém analisant, tots ells acompanyats d'importants ilustracions. Aquest notabilíssim estudi que omple més de 200 planes de dita revista, el considera el seu autor modestament com una *contribució* (Συμβολή) a la història dels convents dels Meteors, malgrat que aclara y rectifica moltíssims punts obscurs de la mateixa.

El primer y pera nosaltres el més interessant dels textos publicats pel Sr. N. A. Beis, es la *Vida de Sant Atanasi monjo dels Meteors*, coneguda fins ara sols en una traducció neogrega del s. XVIII, publicada pel professor Sp. P. Lambrós, en el t. II del seu important *Νέος Ἑλληνομνήμων* (1905), p. 61-87, y per alguns curts fragments aprofitats, v. gr.: per Rammidis y altres historiadors d'aquells monestirs. El text original se pot dir que era gaire be inèdit, y fou descobert pel Sr. B. en octubre de 1908, en un codi del segle XVIe. L'estudi d'aquest text mostra que es un trellat fidel d'un altre molt més antich, y ademés que l'autor de la *Vida* fou contemporani de Sant Atanasi y el conegué personalment. La *Vida* fou escrita cinch anys després de la mort del sant, la qual mort mercès a una inscripció, mig borrada, del convent de la Transfiguració, y a alguns passatges de la mateixa biografia ha pogut fixar el Sr. B. en l'any 1383, rectificanc els erros en que havien caigut els historiadors precedents. El biograf sembla haver citat un monjo meteorita, que escrigué mogut d'un sentiment de gratitut y admiració, y que presencià molts dels fets que compta, company del sant en el convent de la Transfiguració, el més important de tots. El monjo biograf va aprofitar també algunes fonts escrites copiant algunes voltes consideracions d'altres vides de Sants grechs, v. gr. de Sant Lluch de l'Estir, o de les Sagrades Escritures, y dels Evangelis apòcrifs y d'una certa regla canònica feta pel mateix Sant Atanasi, pera el convent per ell fundat, text molt curiós, y que desgraciadament es fins ara desconegut. Altres passatges ens porten als llibres dels Sants Pares del desert, com Joan el Sinita, etc. El Sr. B. identifica puntualment totes aquestes fonts y els passatges que d'elles han estat aprofitats.

La Vida de Sant Atanasi, emperò, interessa també a la historia del s. XIVe y per nosaltres es aquest el seu aspecte més important. No son molt nombrosos els textos grechs, — fóra dels historiadors bisantins, — que fassin referencia als sucesos de la dominació catalana en Grecia, sobre tot, els textos de caràcter particular. Sols recordo en aquest moment, les epístoles de Teodul el Mestre, la Crònica de Galaxidi, y algun que altre més, donat a coneixer pel professor Lambrós en el seu *Ἑλληνομνημῶν*. La alusió clara de la conquesta de Neopatria per la Companyia catalana, comanada a les hores per Alfons Frederich, prova complidament, després de haverla posada de relleu el Sr. B. que Sant Atanasi visqué en el s. XIVe, y que la fundació dels Meteors, no deu remontarse al s. X^e, ni confondre's l'invasió dels Catalans ab la del tzar bulgar Samuel, en la meteixa centuria, com ho feu el monjo Rammidis en la seva obreta dels Meteors. El monjo Atanasi, el primer que va muntar l'atrevida roca dels Meteors, que sembla inaccessible als peus humans, el mateix també que hi va bastir un dels seus mes famosos monestirs, fou contemporani del servi Simon Ouresi, capdill de la Tessalia, y del nostre Roger de Lluria, Vicari general dels Ducats catalans, y essent encara quasi infant, de edat de catorze anys, va esser fet presoner per Alfons Frederich, en la vila de Neopatria, d'on el sant era nadiu. La vida del sant diu, que'l capdill dels franchs (*ὁ Φράγγων ἐξάρχων*), veyentlo tan aixerit, tractava d'emportarse'l, com un preciós botí, lo qual conegut per aquell minyó de tants excepcionals destins, lo feu cercar en la fuga la seva salvació. Com observa molt bé el Sr. B., no ns ha d'extranyar que ls soldats Catalans siguin anomenats Italians (*Ἴταλοὶ*) per l'autor de la vida de Sant Atanasi, perque els occidentals en general han sigut batejats indistintament en l'Orient en la Edat Mitjana, ab els noms de Italians ó Franchs. El mateix autor parla en un passatge dels *Italians* y en altre del capdill de's *Franchs*.

La vida de Sant Atanasi es també una contribució a la historia servia y turca del s. XIVe, y al mateix temps un curiós text del grech literari, tal com s'escrivia en aquesta centuria, en païssos que havian sigut dominats pels Catalans, o pròxims a les encontrades per ells governades. Dels demés textos publicats pel Sr. B., entre ells un compendi de la Vida del mateix sant, alguns dels s. XIVe y XVe, y per tant del major interés per l'istoria de la llengua grega, no n podem parlar aci, perque no entren dintre del objecte del nostre INSTITUT. Enviem la nostra més coral felicitació al Sr. B. un dels mes ilustres representants de la nova joventut grega, estudiosa, educada en sa major part en les universitats alemanyes, y esplèndidament orientada y proveïda de tot l'utilitatge modern del treball. Aprofitem també aquesta ocasió per remerciar a la direcció de la *Βυζαντις*, revista trimestral d'estudis bisantins, publicada per la Societat Bisantinòloga de Atenes, ab la qual tenim establert el cambi de publicacions, per les escullides y sovintejades informacions, y pels honrosos elogis que consagra als treballs y als llibres del nostre INSTITUT. — A. R. Y LL.